

ІНСТИТУТ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ НАН УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ УКРАЇНСЬКОЇ АРХЕОГРАФІЇ ТА ДЖЕРЕЛОЗНАВСТВА
ІМЕНІ М. С. ГРУШЕВСЬКОГО НАН УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЧЕРНІГІВСЬКИЙ КОЛЕГУМ»
ІМЕНІ Т. Г. ШЕВЧЕНКА
НАЦІОНАЛЬНА СПІЛКА КРАЄЗНАВЦІВ УКРАЇНИ

СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС

НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

2020 № 6 (156)

Головний редактор
С. М. Шуміло

Шеф-редактор
С. О. Павленко

**Заступники
головного редактора**
В. О. Дятлов, О. Б. Коваленко

**Відповідальний
секретар**
В. В. Шуміло

**Випускові
редактори**
С. А. Токарев, Е. Л. Міден

Редакційна рада

І. М. Аліференко, Г. В. Боряк, О. Я. Гаранін, І. Б. Гирич, С. Л. Лаєвський,
В. М. Лозовий, О. П. Моця, Ю. А. Мицик, Г. В. Папакін, М. О. Носко, Н. Б. Реброва,
Т. Розен, О. Г. Самойленко, В. А. Смолій, Ю. О. Соболев, С. В. Шумило, О. П. Реєнт

Редакційна колегія

А. М. Боровик, С. Ф. Веремєєв, О. М. Веремейчик, Г. В. Вертієнко, О. І. Галенко,
В. О. Дятлов, Я. В. Капранов, О. Б. Коваленко, І. В. Кондратьєв, Т. П. Льоннгрєн,
С. М. Ляшко, О. О. Маврін, Р. В. Маньковська, Є. Остапчук, А. М. Острянюк,
В. М. Пекарчук, С. М. Плохий, В. М. Половець, О. А. Прігарін, О. Я. Рахно,
Г. Хаусман, В. Г. Ченцова, О. Є. Черненко, Д. Чишмеджєєв, Н. В. Шліхта,
К. М. Ячменіхін

З 02.07.2020 р. журнал включено до **категорії Б**

Переліку наукових фахових видань України,
публікації яких зараховуються до результатів дисертаційних робіт
зі спеціальностей **032 “Історія та археологія”** і **035 “Філологія”**

Статті журналу індексуються в **Google Scholar** та **OpenAIRE**

Журнал видається за фінансової підтримки Чернігівської облдержадміністрації
6 разів на рік

Міністерство юстиції України. Свідectво про державну реєстрацію друкованого засобу
масової інформації Серія КВ № 23837–13677Р від 03.04.2019

ISSN-print: 2518-7422

ISSN-online: 2518-7430

Адреса редакції: вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, 14013, Україна

Телефон для довідок: +38-(046)-295-7418

E-mail: pavlenkoso1955@gmail.com

Старий сайт журналу: siver-litopis.cn.ua

Новий сайт журналу: journals.urau/index.php/2518-7422

INSTITUTE OF HISTORY OF UKRAINE OF THE NAS OF UKRAINE
M.S. HRUSHEVSKYI INSTITUTE OF UKRAINIAN ARCHEOGRAPHY AND
SOURCE STUDIES OF THE NAS OF UKRAINE
T.H. SHEVCHENKO NATIONAL UNIVERSITY «CHERNIHIV COLEHIUM»
NATIONAL ASSOCIATION OF LOCAL RESEARCHERS OF UKRAINE

SIVERIAN CHRONICLE

SCIENTIFIC JOURNAL

2020 № 6 (156)

Editor-in-Chief
S. Shumilo

Managing Editor
S. Pavlenko

Deputies of the Editor-in-Chief
V. Diatlov, O. Kovalenko

Executive Secretary
V. Shumilo

Technical Editors
S. Tokariev, E. Miden

Editorial Council

I. Aliferenko, H. Boriak, O. Haranin, I. Hyrych, S. Laievskyy, V. Lozovyy, O. Motsia,
Yu. Mytsyk, H. Papakin, M. Nosko, N. Rebrova, T. Rosén, O. Samoilenko, V. Smolii,
Yu. Sobol, S. Shumylo, O. Reient

Editorial Board

A. Borovyk, S. Veremeev, O. Veremeichyk, H. Vertiienko, O. Halenko, V.
Diatlov, Ya. Kapranov, O. Kovalenko, I. Kondratiiev, T. Lönngren, S. Liashko,
O. Mavrin, R. Mankovska, J. Ostapczuk, A. Ostrianko, V. Pekarchuk, S. Plokyh,
V. Polovets, O. Prigarin, O. Rakhno, G. Hausmann, V. Chentsova, O. Chernenko,
D. Cheshmedzhiev, N. Shlikhta, K. Yachmenikhin

Since 02.07.2020 this Journal is included in the **category B**
of the List of scientific professional publications of Ukraine,
whose publications are included in the results of dissertations
in specialties **032 “History and Archeology”** and **035 “Philology”**

Journal articles are indexed in **Google Scholar** and **OpenAIRE**

The Journal is published with the financial support of the Chernihiv Oblast State Administration
6 times a year

Ministry of Justice of Ukraine. Certificate of State Registration of the Print Media Series
KV № 23837–13677R from 03.04.2019
ISSN-print: 2518-7422
ISSN-online: 2518-7430

Address of the Editorship: 53 Hetmana Polubotka Street, Chenihiv, 14013, Ukraine
Phone for reference: +38-(046)-295-7418
E-mail: pavlenkoso1955@gmail.com
Old journal site: siver-litopis.cn.ua
New journal site: journals.urau.ua/index.php/2518-7422

ЗМІСТ

У глиб віків

Мицик Ю. Відомості про Сіверщину в неопублікованих листах гетьмана Івана Самойловича до полковника Іллі Новицького. 4

Історія міст і сіл

Шара Л. Наповнення бюджету м. Чернігова (1871–1917 рр.). 13

Церковна старовина

Бугера І. Західноєвропейські гравюри як зразок для настінних розписів XIX ст. чернігівського Троїцького собору. 23

Мовою документів

Листи гетьмана І. Мазепа та до нього
(з польської переклав **Олександр Ляшев**) 32
Морозова А. Посаг представниці козацької старшини Гетьманщини
(на прикладі Є. В. Комаровської) 36

Розвідки

Шекун В. С. Д. Ніс і Південно-західний відділ Російського географічного товариства 43
Батуріна С. Образ поляків і Польщі в українських шкільних підручниках . . 52
Діптан І. Іван Лисяк-Рудницький про українське націєтворення в європейському контексті 63
Боровик А. Історія створення професійної освіти у Російській імперії та провідних державах світу на сторінках «Народной энциклопедии» 77

Літературознавчі студії

Федорук О. Образ запорожця Кирила Тура і житійна література (із коментаря до роману Пантелеймона Куліша «Чорна рада») 89
Штейнбук Ф. Грайливо-епатажне «простопроорокування» у майже однойменному уривку Олеса Ульяненка 98
Максимчук О. Присвячені Петру Могилі різдвяні вірші Лазаря Барановича в парадигмі барокової творчості. 106

Дослідницькі нотатки

Гузь Б. Родовід отамана Євгена Ангела. 119
Студьонова Л. Репресивна діяльність особливих відділів НКВС військових частин Червоної Армії та військових трибуналів у період від літа 1941, 1942 до осені 1943 рр.: за матеріалами архівів УСБУ в Чернігівській області та Державного архіву Чернігівської області (ДАЧО) . . 126

Рецензії. Огляди. Анотації

Гордієнко Д. Горобець Віктор: 1) Гетьман Руїни. Іван Брюховецький та Москва. К.: Вид. дім. «Києво-Могилянська академія», 2017. 247 с. – (Серія «Міжнародна історія України»);
2) Гетьман Брюховецький. Життя у славі, владі та ганьбі. К.: Парлам. вид., 2019. 440 с. – (Серія «Політичні портрети»). 136
Демченко Т. Горох М. Золото – державі! Торгсин у радянській Україні, 1931–1935. Київ: НРЕС НРЕСС, 2020. 320 с.: іл. 141
Каранда М. Ну щоб, здавалося, слова... Збірка літературних творів викладачів і студентів Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. – Чернігів: SCRIPTORIUM, НУЧК імені Т. Г. Шевченка, 2018. – 256 с. 144

«СІВЕРЯНСЬКИЙ ЛІТОПИС»
Науковий журнал

Комп'ютерна верстка О.П. Журко.
Коректор О.В. Василенко.

Підписано до друку ____ .12.2020 р. Формат 70x108 1/16
Папір офсетний. Гарнітура Miroslav, Liberation Serif, Impact,
a_AntiqueTradyBrk, Colus, ModestTYGRA.
Ум. друк. арк. __. Обл.-вид. арк. __. Тираж 300 прим. Зам. 0077.

Віддруковано ТОВ «Видавництво «Десна Поліграф».
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру
видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції.
Серія ДК № 4079 від 1 червня 2011 року
тел. (0462) 972-664